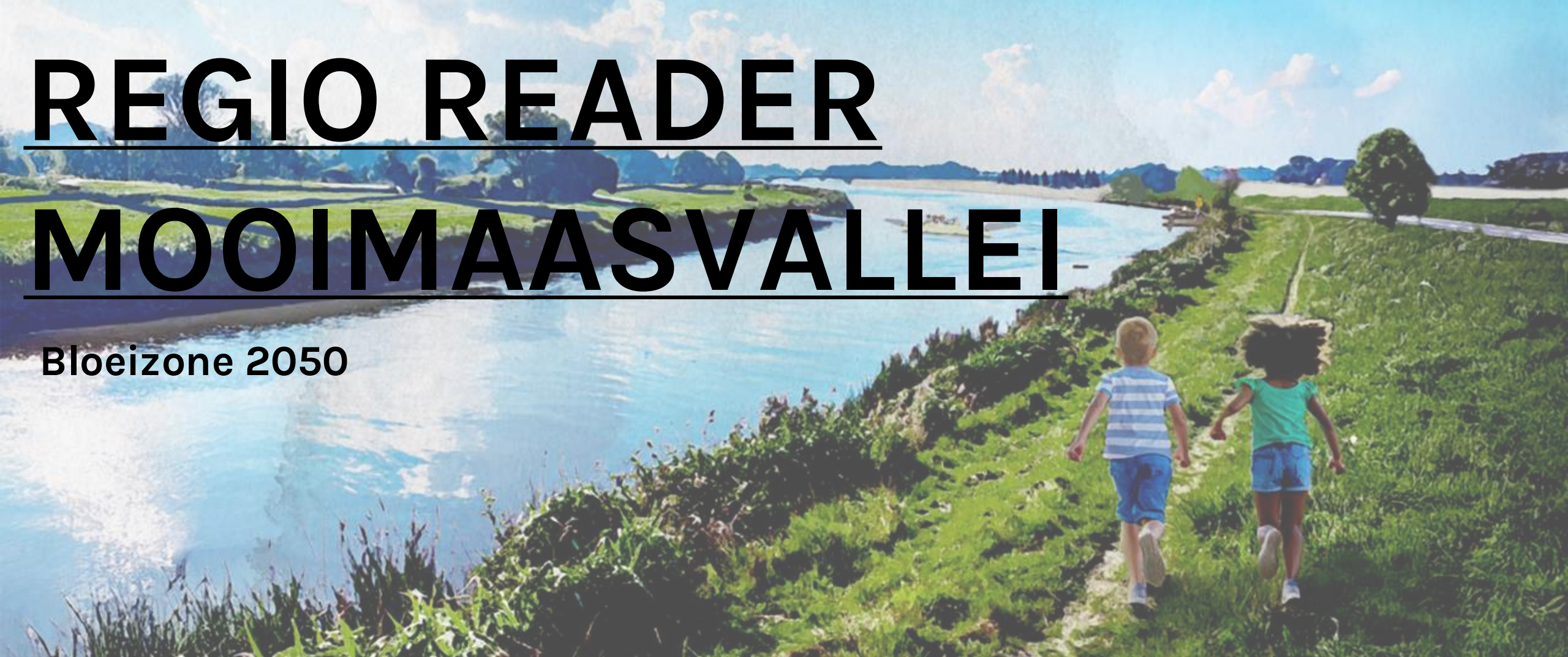

REGIO READER

MOOIMAASVALLEI

Bloeizone 2050

Verkwikkende vergezichten

Regionaal ontwerpen aan gezondheid en geluk

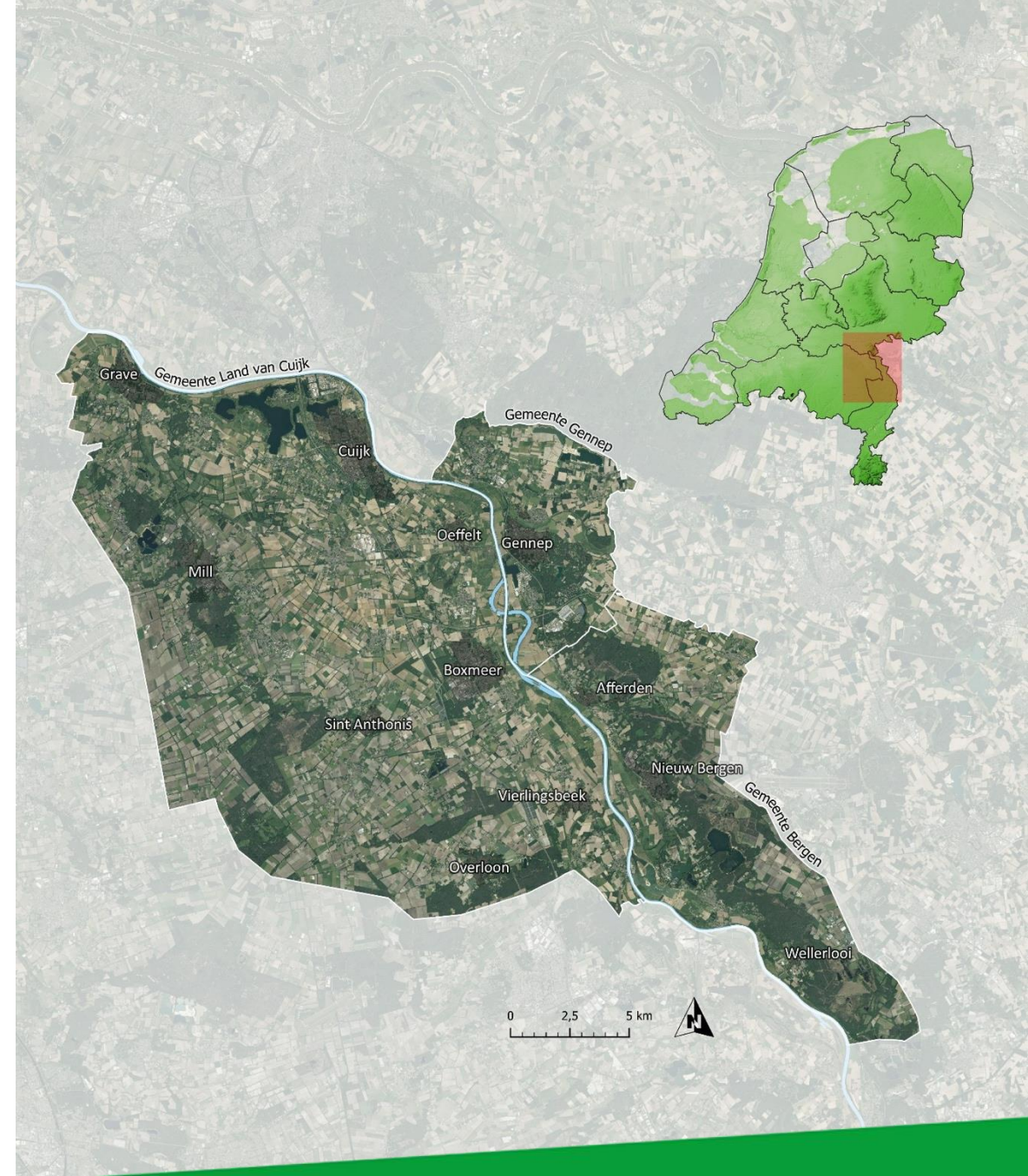
Eo Wijersprijsvraag 2025-2026

Eo Wijers

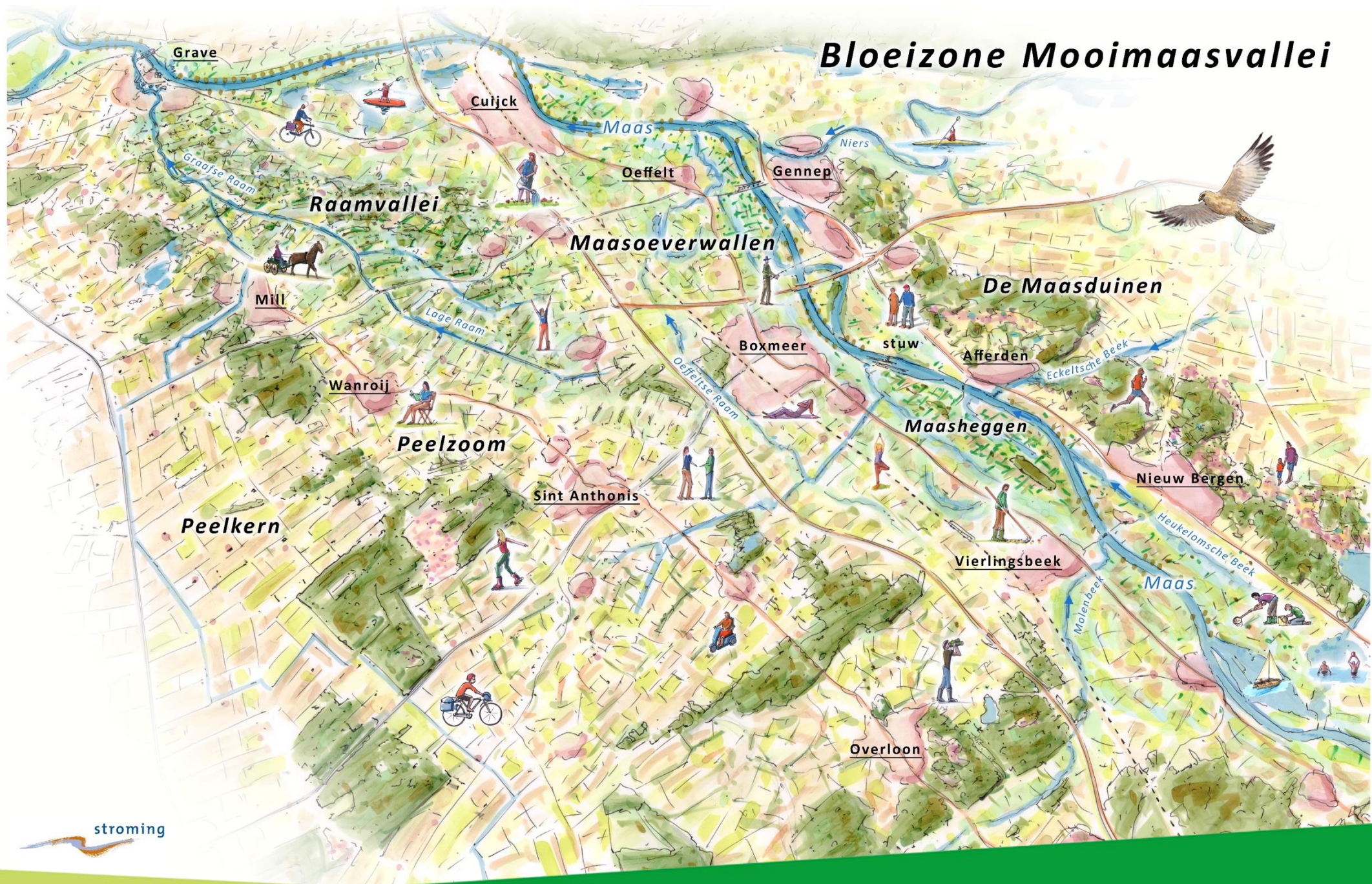
EO WIJERS
STICHTING

Inhoudsopgave

MooiMaasvallei in beeld	3
Onze droom Bloeizone MooiMaasvallei 2050	4
Zorg	
• Zorg in MooiMaasvallei	5
• Integraal zorgakkoord	6
Geografie	
• Terrassenlandschap	7
• Hoogtekaart	8
• Maas: drager van het landschap	9
• Maasduinen	10
• Maasheggen	11
• Peelhorst, Peelzoom en Raamvallei	12
• Watersystemen	13
• Vooronderzoek WWF/Stroming	14
Transitie	
• Oogst van morgen	15
• Oogst van morgen II	16
• Landschappelijk gebruik	17
Provincies, gemeenten en Rijkswaterstaat	18
Partners	19

Bloeizone Mooimaasvallei

Onze Droom

Bloeizone MooiMaasvallei 2050

Bloeizone MooiMaasvallei is in 2050 tot bloei gekomen als regio waar gezondheid, geluk en veerkracht vanzelfsprekend zijn. Mensen worden vitaal oud, de zorg is minder belast en gemeenschappen staan sterker.

Onze Bloeizone is geïnspireerd op Blue Zones. Blue Zones zijn gebieden in de wereld waar mensen opvallend gezond en vitaal oud worden. Onderzoek laat zien dat dit niet alleen te maken heeft met zorg, maar vooral met de manier waarop mensen samenleven en hun omgeving is ingericht.

Kenmerken van Blue Zones:

- **Voeding:** overwegend lokaal, vers en plantaardig.
- **Beweging:** vanzelfsprekend in het dagelijks leven, door wandelen, fietsen en fysieke arbeid.
- **Gemeenschap:** sterke sociale netwerken, samen dingen doen en elkaar ondersteunen.
- **Zingeving:** mensen ervaren betekenis en verbondenheid met hun omgeving.

In de Maasvallei willen we deze lessen vertalen naar onze eigen context. Dat betekent dat landschap, natuur, voedsel en gemeenschap hand in hand gaan, en zo bijdragen aan **geluk, gezondheid en verbondenheid in 2050**.

Zorg in MooiMaasvallei

De zorg in MooiMaasvallei staat onder grote druk. Door snelle vergrijzing, oplopende personeelstekorten en toenemende chronische aandoeningen dreigt de huidige toegankelijkheid en betaalbaarheid onhoudbaar te worden.

Vergrijzing: aandeel 65+ stijgt van 21,5% (2023) naar 27% (2040), met in 2040 verwachte gevolgen:

- +13% inwoners onder behandeling in het ziekenhuis
- +10% meer bezoeken aan de huisartsenpost
- +19% meer SEH-bezoeken
- +53% meer cliënten in wijkverpleging
- +12% meer chronische zorg in huisartsenzorg

In 2000 waren er nog 5 werkenden voor elke 65+-er in Afferden

In 2040 zal er nog maar 1 werkende per 65+-er in Afferden zijn

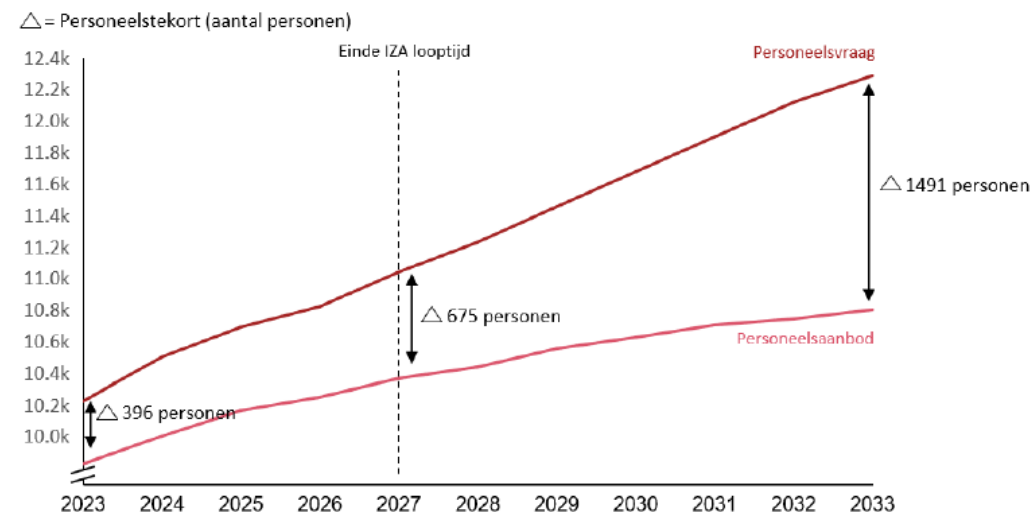

Personeelstekort zorg & welzijn: van 3,8% (2021) → 9,7% (2030), boven NL-gemiddelde. Het mantelzorgpotentieel halveert: van 9,4 (2023) → 3,8 (2040).

Ambitie: de groei van het tekort afremmen. Nu zijn er ca 400 mensen tekort, met niets doen zijn dat er in 2033 1500.

Geschatte personeelsvraag en -aanbod Mooi Maasvallei

(in personen, 2023 t/m 2033)

Integraal Zorgakkoord

Een transformatie in de zorg is noodzakelijk om sterk stijgende zorgkosten en wachttijden te voorkomen. Deze transformatie is in gang gezet door het Integraal Zorgakkoord (IZA) MooiMaasvallei.

Dit is een regionaal samenwerkingsverband dat richt zich op een toekomstbestendige en toegankelijke zorg door samenwerking, preventie en het versterken van gezondheid en welzijn. Met €64 miljoen subsidie investeert de regio in Positieve Gezondheid, innovaties in zorg en welzijn, en aantrekkelijk werk voor professionals. In deze zorgtransitie staat samenwerking over de domeinen heen, tussen inwoners, zorg- en welzijnsorganisaties, gemeenten, onderwijs en bedrijven centraal. Belangrijk is de zelf- en samenredzaamheid van inwoners en zij worden dan ook actief betrokken bij oplossingen.

Een deel van het budget wordt door het burgerberaad beheerd en kan ingezet worden om elementen van het landschappelijk ontwerp te realiseren.

[mmv-transformatieplan.pdf](#)
[YouTube: welkom in Mooimaasvallei](#)

**Mooi
Maasvallei**

Terrassenlandschap

De Maasvallei, ook wel Terrassenmaas genoemd, is een bijzonder geologisch landschap met een lange ontstaansgeschiedenis. Terwijl het land langzaam omhoogkwam, sneed de Maas zich steeds dieper in. Afwisselingen van ijstijden en warme, soms bijna subtropische perioden zijn zichtbaar in de terrassen die als traptreden langs de Noord-Limburgse Maas liggen, gevormd door tienduizenden jaren van uitwaaien en insnijden.

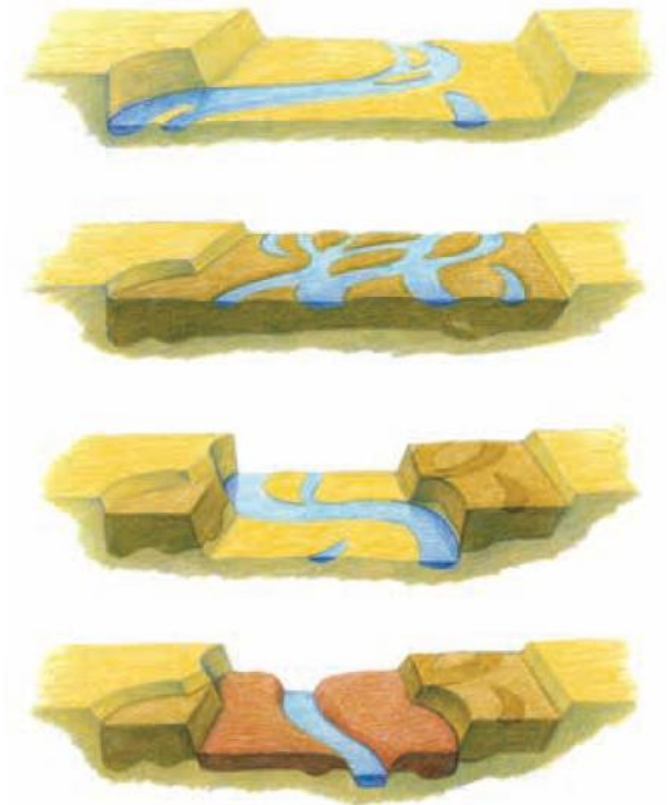
De terrassen, terrasranden, opgestoven rivierduinen en rivierbedding vormen samen de basis van watersysteem, natuur en landschap. Helder, ijzerrijk grondwater speelt daarin een hoofdrol en zoekt via fossiele Maasgeulen onderaan de terrasranden en snelstromende beekjes zijn weg naar de Maas. Buiten deze geulen zijn de terrasgronden droog genoeg voor graan en bometeelt.

De mens heeft zich vroeg in deze streek gevestigd, uit pollenonderzoek blijkt dat zo'n 3.000 tot 2.500 jaar geleden het landschap opener werd en landbouw zijn intrede deed. De geologische geschiedenis bepaalde daarbij waar mensen neerstreken en hoe zij het land in gebruik namen. Dorpen ontstonden dichtbij het water maar buiten overstromingsgevaar, vaak op terrasresten en rivierduinen. In het Land van Cuijk zijn dit nog altijd herkenbare gordels van dorpen langs de oeverwal en de Peelrand. Ook aan de Limburgse kant zijn de oude dorpskernen gelokaliseerd op de grens van de randen van rivierdal en de hoger gelegen Maasduinen.

Vanuit deze geologische basis is in de loop der eeuwen een rijk en veelzijdig landschap ontstaan. De natuurlijke structuren van terrassen, duinen en rivieren vormen het fundament waarop mensen hun nederzettingen bouwden en landbouw.

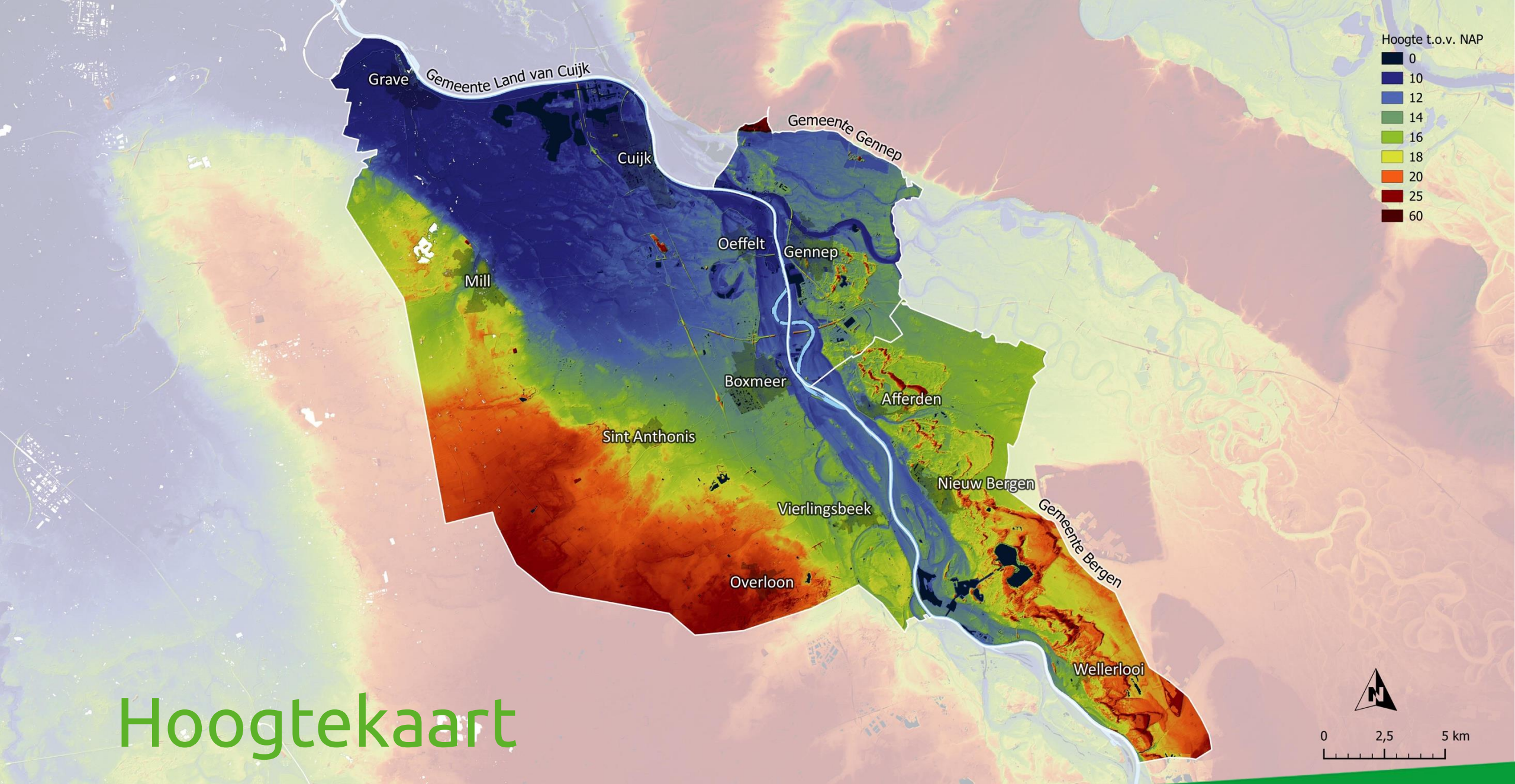
We nodigen de ontwerpers uit deze identiteit van het gebied weer zichtbaar, leesbaar en invoelbaar te maken.

[De Maasterassen, perspectieven voor de levensader van Limburg](#)

Vorming van het terrassenlandschap door een afwisseling van relatief warme klimaatperioden (met veel geologische insnijding) en ijstijden (verbreding en soms stilvallen van het insnijdingsproces).

Hoogtekaart

Maas: drager van het landschap

Begin vorige eeuw zijn de eerste stuwen in de Maas gelegd; momenteel is de rivier door 7 stuwen opgedeeld. Daarmee verloor de regenwaterrivier veel van haar typische dynamiek. Het waterpeil wordt tegenwoordig gecontroleerd zodat de Maas altijd een minimum waterniveau behoudt. Grote delen van het jaar, tijdens lage afvoeren, zorgt dit ervoor dat de rivier helemaal niet meer stroomt. Om erosie tegen te gaan zijn daarnaast de oevers grotendeels vastgelegd met basaltblokken en tegenwoordig is als laatste rivier ook de Maas grotendeels bedijkt geraakt.

Zo heeft de rivier haar interactie met het omliggende land grotendeels verloren en authentieke kenmerken, zoals de zandstrandjes en -eilandjes, zijn verdwenen. De Maas zelf, maar ook de toestromende beken, lijken bovendien verborgen in het landschap, de dorpen met hun rug naar het water toegekeerd, sommige beken verstopt onder bruggen, duikers en wegen. Middenin de regio ligt zelfs een stuw: bij Sambeek. Als KRW-maatregel heeft Rijkswaterstaat een stuwpasserende geul gepland, en pakt ze de monding van de Heijense Leigraaf aan.

De Maas lijkt vaak een grens, een scheidslijn tussen oost en west, Limburg en Brabant. Maar we nodigen de ontwerpers uit om van de Maas juist weer een verbindend element te maken.

Maasduinen

Nationaal Park De Maasduinen

De Maasduinen vormen een karakteristiek duin- en vennengebied langs de oostelijke oever van de Maas. Tijdens de laatste ijstijd bliezen westenwinden dekzanden op tot paraboolduinen; in de laagtes ontstonden vennen en op de duinen heide. Later werden grote delen beplant met naaldbos.

Belangrijke knelpunten zijn stikstofdepositie en verdroging, die leiden tot vergrassing, verbossing en verdroging van vennen en venen. Structurele oplossingen vragen samenwerking buiten de grenzen van het Natura 2000-gebied.

Nieuwe stijl

Nationaal Park De Maasduinen werkt volgens het concept *Nationaal Park nieuwe stijl*: een netwerkorganisatie waarin natuurbeheer, gemeenten, ondernemers en bewoners samenwerken. Het park houdt niet op bij de Natura 2000-grenzen, maar verbindt ook de omliggende leefomgeving. Naast natuurherstel ligt de nadruk op participatie, communicatie en concrete projecten, zoals herstel van kleine landschapselementen.

Verken hoe je het landschap in en rondom de Maasduinen kunt ondersteunen in deze uitdagingen.

[LandschapsbiografieNPMaasduinen.pdf](#)
[BIO plan](#) | [Participatieplan](#) | [Actieplan KLE](#)

Maasheggen

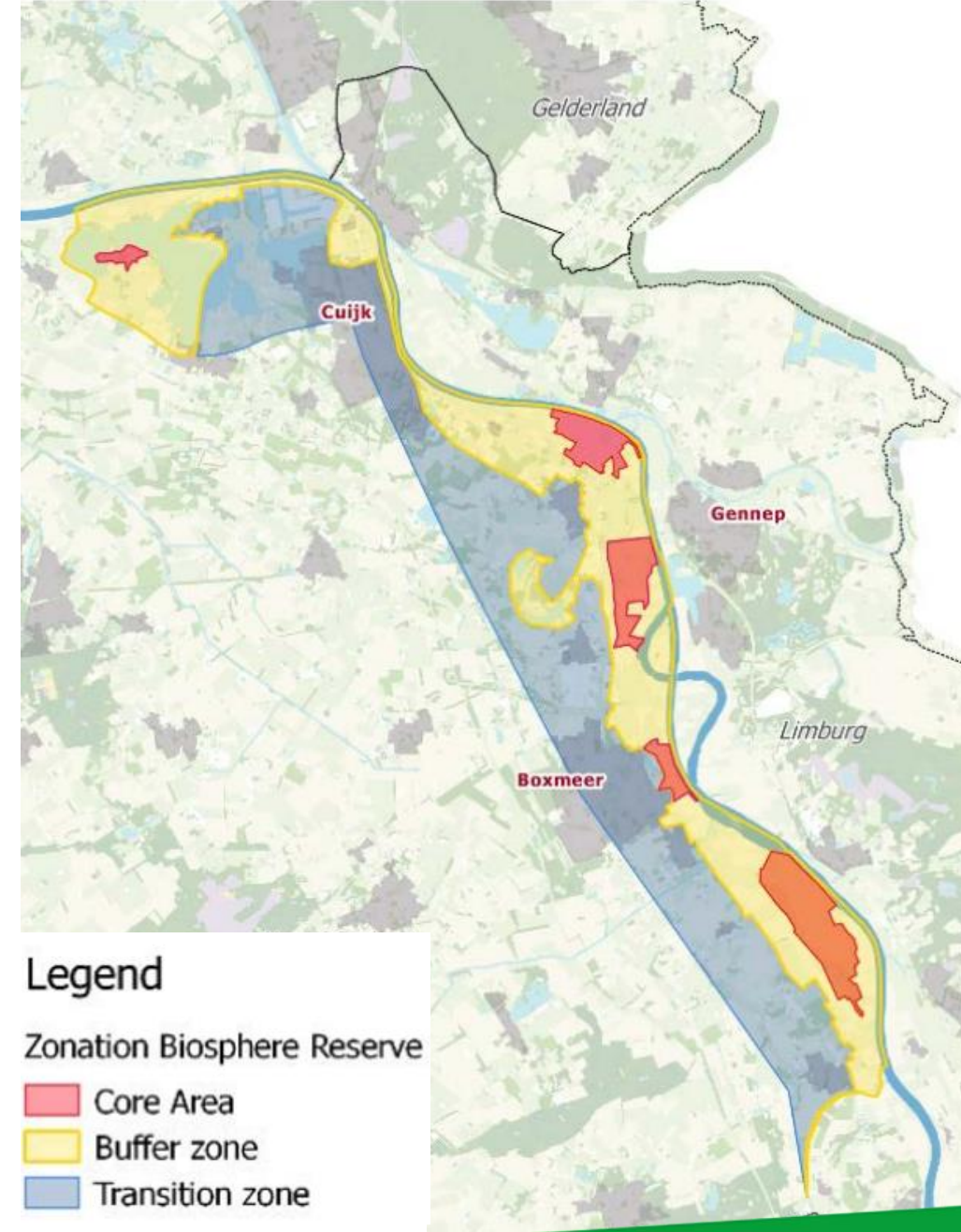
Het Maasheggensysteem is het oudste cultuurlandschap van Nederland. Vroeger strekten de heggen zich uit langs beide oevers van de Maas en verdeelden zij de laagste terrassen in kleine perceeltjes. Gevlochten heggen waren bestand tegen hoogwater en ving vruchtbaar slib in. Vandaag resteert nog ca. 2.000 hectare, met sinds 2018 de status van **UNESCO Man and Biosphere-gebied**.

Het programma *Man and Biosphere* stimuleert wereldwijd een evenwichtige relatie tussen mens en natuur. Er zijn bijna 800 gebieden in 136 landen. De Maasheggen dienen sindsdien als voorbeeldregio waar bescherming van natuur, landschap en cultureel erfgoed, duurzame ontwikkeling op het gebied van landbouw en toerisme, en kennisdeling hand in hand gaan.

Unesco herkent 3 zones:

- **Kernzone:** In deze zone ligt de focus op bescherming van de natuur. Het zijn de kernen of meest waardevolle delen van de natuurgebieden in het Maasheggengebied
- **Bufferzone:** Deze zone ligt rond de kernzone(s). Ze bestaan uit natuurgebieden en kleinschalige landbouwgebieden waar we samen met landbouwers willen werken aan landschapskwaliteit en biodiversiteit.
- **Overgangszone:** In deze zone liggen hoofdzakelijk landbouwgebieden en wonen onze inwoners. Hier werken we samen aan een duurzame (economische) ontwikkeling.

[Welkom in de Maasheggen - Maasheggen UNESCO](#)
[Ambitiedocument Maasheggen UNESCO Man and Biosphere 2023-2028](#)

Peelhorst, Peelzoom en Raamvallei

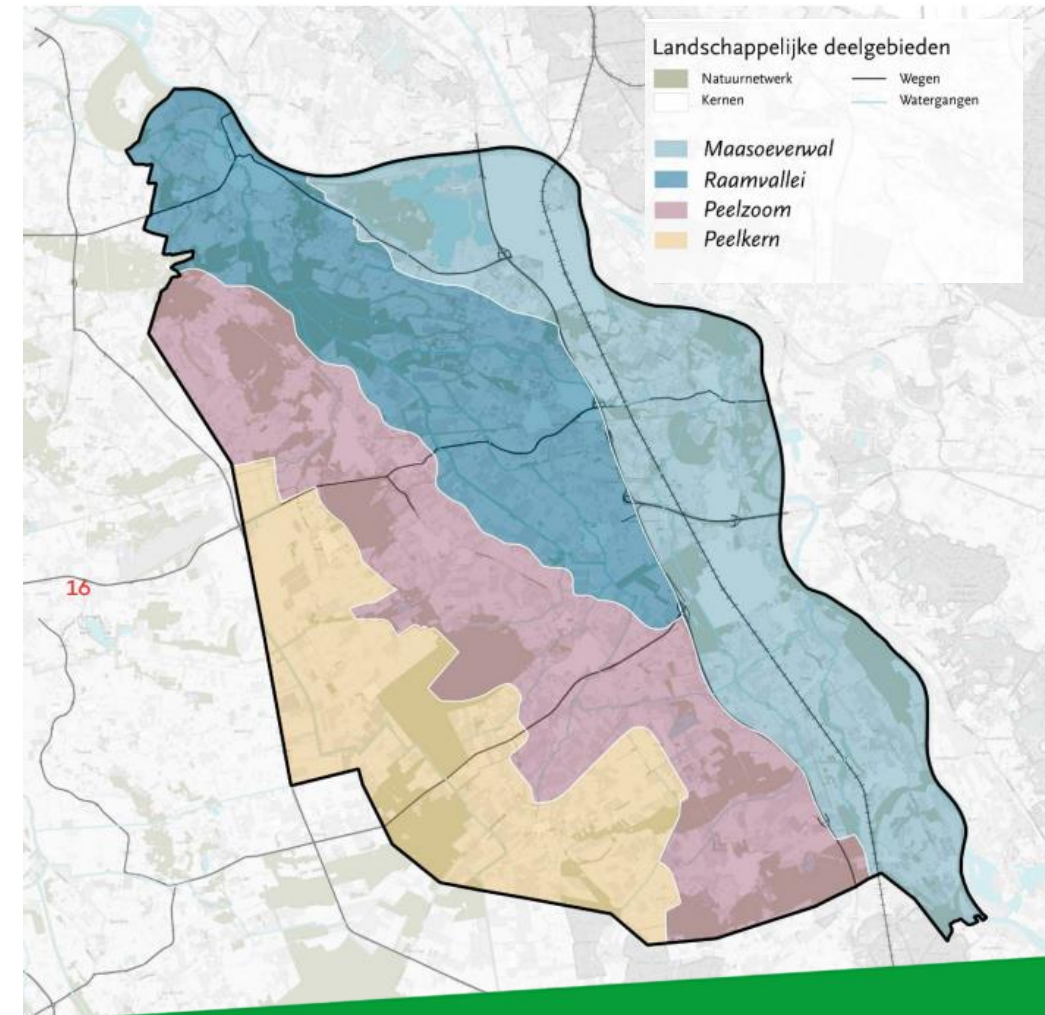
In het Land van Cuijk zijn de terrassen minder uitgesproken en maken zij plaats voor een klassieke oeverwal met daarachter de laaggelegen Raamvallei. Deze vallei is in oorsprong een oude Rijnbedding, die later de Maas de weg wees.

Ten westen hiervan ligt de Peelhorst, een hooggelegen gebied dat nog steeds stijgt en sterk wordt bepaald door breuklijnen in de ondergrond. Doordat grondwater langs deze breuken werd geblokkeerd en het terrein vlak bleef, ontstond hier een uitgestrekt nat gebied waarin hoogveen zich kon ontwikkelen. In de 20e eeuw werd de Peel grootschalig ontwaterd en ingericht als landbouwgebied. Desondanks kan het nog steeds een bufferende functie vervullen in het landschap.

Op de overgang van de Peelhorst naar de lagere slenk (de Raamvallei) ligt de Peelrand, een glooiend dekzandgebied met dorpen en beekdalen die het water naar de Maas afvoeren. Deze zone is opvallend gevarieerd: delen zijn al eeuwenlang agrarisch in gebruik, terwijl andere pas na de Tweede Wereldoorlog zijn ontgonnen.

Tussen de Peelrand en de oeverwallen van de Maas strekt zich de Raamvallei uit. Deze vangt het water op uit de hogere delen en voert het af naar het noordwesten. Van oudsher was dit een nat gebied, vooral langs de Lage Raam. Bij hoogwater trad er een overlaat in werking waarbij tussen Gassel en Beers water gecontroleerd over een verlaagde dijk kon stromen om dorpen te beschermen. Deze overlaat is inmiddels gesloten, maar maakt nog altijd deel uit van het cultureel erfgoed. Tegenwoordig heeft de Raamvallei een agrarisch karakter met kleine kernen, grote akkerconcentraties en een sterke verwevenheid tussen landbouw en natuur.

Het is aan de ontwerpers de natuurlijke eigenschappen van dit landschap, slim in te zetten als klimaatstrategie.

Watersystemen

Het watersysteem in de Maasvallei staat onder druk. Belangrijke uitdagingen zijn: verlies van natuurlijke beekdynamiek, een verminderde waterbergende functie van de bodem, aanhoudende droogteproblemen, belasting van oppervlakte- en grondwater met nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen, lage biodiversiteit in beken en sloten, en een versnipperde aanpak van waterveiligheid, waterkwaliteit, kwantiteit en ecologie.

Kernpunten watersysteemopgaven

- Waterkwaliteit onder druk – belasting met nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen beperkt ecologische functies. Herstel van de waterzuiverende functies van de bodem en vegetatie (helofyten) is nodig.
- Kwetsbare beken en beekdalen – rechtgetrokken of ingeklemde waterlopen hebben hun natuurlijke dynamiek verloren; herstel en ontwikkeling van beekdalen is nodig.
- Waterkwantiteit en droogte – grondwaterstanden zijn vaak te laag; verdroging tast natuur en landbouw aan. Waterbergend vermogen van landschap en bodem is nodig.
- Bodem als buffer – Ecologische kwaliteit – rechte profielen, harde oevers en barrières beperken biodiversiteit; natuurvriendelijke (rivier/beek)oevers en vismigratie zijn nodig.
- Gebrek aan samenhang – waterveiligheid, waterkwaliteit, kwantiteit en ecologie worden vaak apart benaderd; integrale aanpak is noodzakelijk.
- Ruimte voor water – intensieve ontwatering in het landelijk gebied laat weinig ruimte voor piekafvoeren; natte zones en overstromingsruimte zijn nodig.

[Waterbeheerprogramma Limburg](#) | [Limburgse Integrale Watersysteem Analyse \(LIWA\)](#) | [Visie waterbeheer Limburg](#) | [Waterbeheerprogramma Aa en Maas](#) | [Waterbeheerplan Aa en Maas](#)

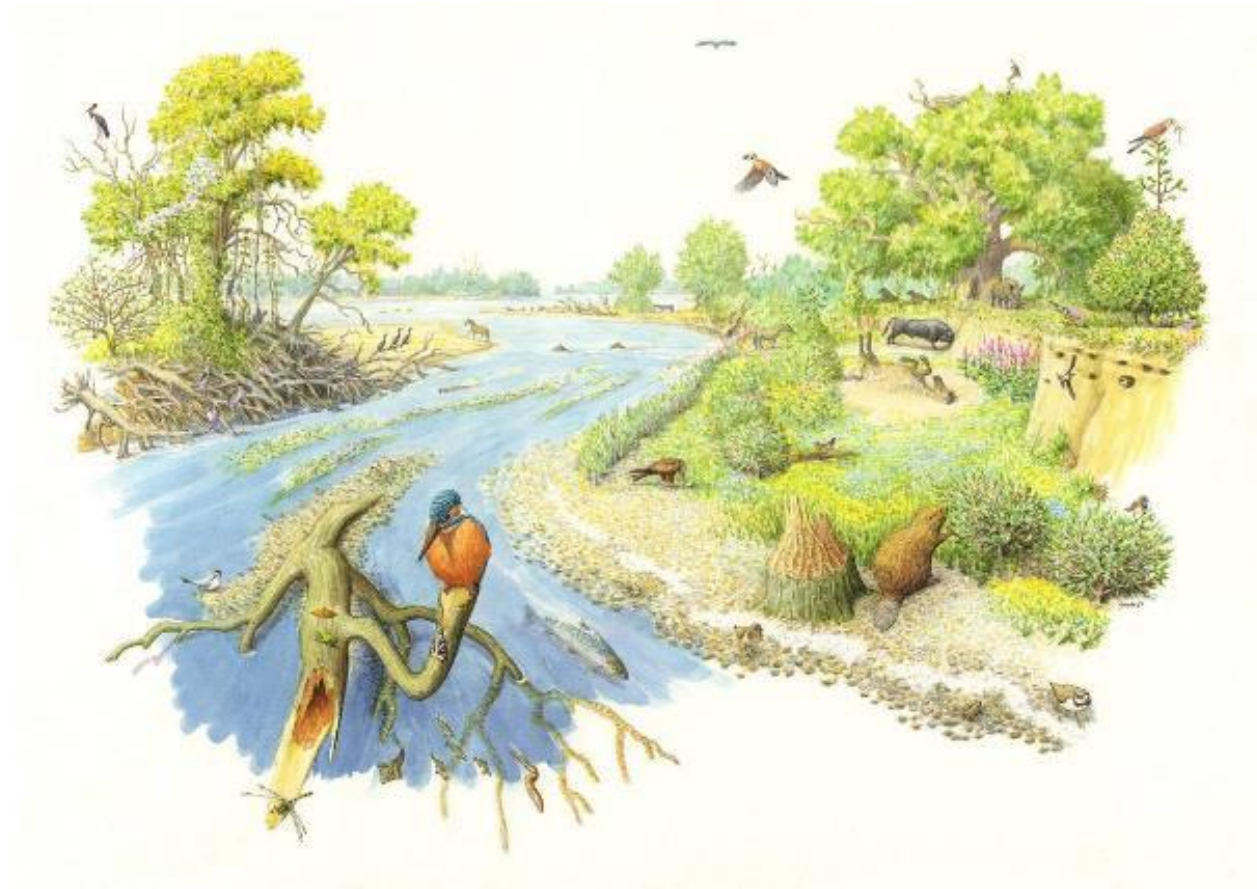

Vooronderzoek WWF-NL/Stroming

In opdracht van WWF-NL maakte Bureau Stroming in 2023/24 een eerste verkenning van het gebied. Het rapport beschrijft de huidige staat van natuur en landschap, met onder meer de invloed van landbouw, stikstof en verdroging, en geeft een beeld van de kernkwaliteiten zoals de Maasduinen, de Maasheggen en het terrassenlandschap. Tegelijk worden kansen geschetst voor herstel en ontwikkeling: herstel van beken en beekmondingen, uitbreiding van het Maasheggenlandschap, ruimte voor dynamische Maasoevers en nieuwe vormen van natuurvriendelijke landbouw.

Deze ecologische opgaven worden verbonden met het dagelijks leven in de dorpen. Er wordt gekeken naar de overgangszones tussen bebouwing en natuur, waar ruimte is voor ommetjes, gemeenschappelijke tuinen, extensieve landbouw en recreatie dicht bij huis. Voorbeelden en suggesties zijn uitgewerkt rond Afferden en Vierlingsbeek, met aandacht voor zowel grotere landschappelijke structuren als concrete initiatieven van boeren, burgers en particuliere grondeigenaren. Zo biedt het document een breed palet aan aanknopingspunten voor ontwerpers die willen bouwen aan een gezonde, biodiverse en leefbare Maasvallei.

[Vooronderzoek Blue Zone MooiMaasvallei 2024](#)

Oogst van Morgen

MooiMaasvallei werkt aan de ontwikkeling van een Bloeizone in 2050 en doet sinds juni '25 mee als Landschap mee aan het 2,5 jaar durende programma de 'Oogst van Morgen', van Commonland en partners. De Oogst van Morgen (OVM) bouwt aan een beweging in Nederland om gebiedsgericht werken de nieuwe norm te maken. Hiermee bedoelen we het opnieuw verbinden van mensen met zichzelf, met elkaar in hun regio en met de natuur, over de sectoren heen.

OVM ondersteunt 8 gebieden 2,5 jaar lang (2025-2027) bij het ontwikkelen van een gebiedspartnerschap om een **holistisch, investeerbaar en uitvoerbaar gebiedsplan of landschapsplan** te maken. Dit doen we door:

- Opzetten sterk gebiedsteam en partnerschappen in het gebied
- Activeren en mobiliseren van het gebied door belangrijke stakeholders uit verschillende sectoren aan te haken.
- Leiderschapsprogramma voor jongeren in het gebied (2x 1 jaar)
- Werken aan bevorderlijke systeemcondities
- Opbouwen van een (financierbaar) gebiedsportfolio met (lokale) initiatieven
- Ondersteuning bij het aantrekken van (lange termijn) financiering
- Team-up en leren met 7 andere landschappen: samen staan we sterker

[OVM presentatie voor landschappen](#) | [4 Returns Framework – Commonland](#)

We maken gebruik van:

- 4 Return model van Commonland
- 3 zones (benadering) (Economisch, Natuur en Gecombineerd),
- Lange termijn visie
- Holistische, geïntegreerde visie en aanpak
- Het vertellen van ons verhaal
- Lokale initiatieven in hun kracht zetten

Process

5 Elements

Our landscape restoration process consists of 5 elements.

- 1 Establishing a landscape partnership
- 2 Reach a shared understanding
- 3 Building a landscape plan
- 4 Ensure effective implementation
- 5 Develop monitoring and learning

Impact

4 Returns

Our landscape restoration framework delivers 4 types of returns to the landscape and its stakeholders.

Return of Inspiration

Opening people's eyes to the possibility of a better future

Social Returns

Creating jobs, businesses, networks, and social prosperity

Natural Returns

Restoring the health, resilience and prosperity of landscapes

Financial Returns

Realising long-term, sustainable, and local income

Landscapes

3 Zones

For successful landscape restoration we distinguish, restore and connect 3 types of zones.

Natural Zone

Regenerating a landscape's ecological foundation by restoring and protection of biodiversity within natural ecosystems such as wetlands, grasslands and forests

Combined Zone

Combining food, fibre and biodiversity productivity through regenerative agriculture, agroforestry and soil restoration.

Economic Zone

Delivering sustainable economic productivity with dedicated areas for activities that create value, typically concentrated in urban areas, infrastructure and processing.

Time

20+ years

Successful systematic landscape restoration takes one generation, or 20 years.

A minimum of 20 years, or one generation, is needed to successfully implement large-scale integrated landscape management.

Landschappelijk gebruik

De agrarische sector in MooiMaasvallei staat voor grote veranderingen. In Limburg liggen veel Natura 2000-gebieden, waar plannen voor bufferzones zorgen voor onzekerheid over toekomstige regels rond mestgebruik en gewasbescherming. Daarnaast zijn zand- en grindwinbedrijven actief in de regio; zij hebben al veel grond in bezit of tonen belangstelling voor aankoop. Ook gemeenten beschikken lokaal over veel gronden, waarbij het pachtbeleid een belangrijk aandachtspunt is.

Voor het behoud en herstel van het Maasheggenlandschap – dat van oorsprong ook aan de oostelijke oever voorkwam – is langdurige zekerheid voor boeren van groot belang. Langlopende pachtcontracten en beheervergoedingen (15 tot 30 jaar) kunnen daarbij perspectief bieden om duurzaam te werken.

Verder maken veel boeren gebruik van de vrijwillige beëindigingsregeling (LBV), waarbij veerechten worden uitgekocht maar de gronden in eigendom blijven. Een deel van deze gronden kan vervolgens ingezet worden voor agrarisch natuur- en landschapsbeheer, waarmee boeren actief bijdragen aan de biodiversiteit en de kwaliteit van het landschap.

In Land van Cuijk is een aantal groepen boeren die actief met het landschap en de inwoners aan de slag willen en zijn. Zo ook de initiatiefgroep *Bio in onze Buurt*: vijf biologische ondernemers – waaronder een tuinder en een melkveehouder – die samen werken aan gezond voedsel, een rijk landschap en een betrokken gemeenschap. Zij organiseren activiteiten als open dagen en de Bio X Inclusief-estafette, verzorgen catering bij lokale initiatieven, en ontwikkelen concepten als pluktuinen, zorgfuncties en biobased producten. Daarmee bouwen ze aan meer biologische hectares, versterken ze biodiversiteit en zoeken ze nadrukkelijk de verbinding met burgers, zorg en lokale markt.

Provincies, gemeentes, waterschappen en Rijkswaterstaat

De provincies Limburg en Noord-Brabant, samen met de gemeenten Land van Cuijk, Gennep en Bergen, delen de ambitie om het landelijk gebied toekomstbestendiger te maken: landbouw, natuur, bodem, water en leefomgeving beter in balans. Zij zetten in op verduurzaming, herstel van biodiversiteit en groenblauwe verbindingen, en willen ruimte geven aan gezondheidswinst via de leefomgeving.

Limburg geeft hier richting aan door functies te zoneren: landbouwgebieden, verwevingszones, stedelijke gebieden en natuurnetwerken met elk hun eigen kaders (POVI)

- [Perspectief voor het Landelijk Gebied Limburg \(2024–2027\)](#)
- [Provinciale Omgevingsvisie Limburg \(POVI\)](#)
- [Toekomstvisie Limburg 2050](#)

Noord-Brabant streeft ernaar dat elke inwoner in 2030 drie extra gezonde levensjaren heeft. Dit heeft onder meer gevolgen voor nabijheid van natuur en gezond voedsel, en komt in alle beleidsvelden terug.

- [Brabants Beleidskader Gezondheid 2021-2030 – ambitie 3 gezonde levensjaren](#)
- [Brabants Programma Landelijk Gebied \(BPLG\)](#)

Land van Cuijk zet in haar Visie Vitaal Landelijk Gebied de landbouwtransitie, water en natuurherstel centraal en werkt met zonering, verbindingen tussen landbouw en samenleving.

- [Visie Vitaal Landelijk Gebied](#)

Gennep legt nadruk op het versterken van landschappelijke kwaliteiten en recreatie

- [Omgevingsvisie Gennep.pdf](#)

Bergen zoekt de verbinding tussen natuur, landbouw en leefbaarheid van de kernen.

- [Omgevingsvisie Bergen 2030 | Gemeente Bergen](#)

Waterschap Limburg

- [Legger water en bodem](#)
- [Waterschapslegger](#)

Waterschap Aa en Maas

- [Waterschapslegger](#)

Rijkswaterstaat heeft 2 belangrijke gebiedsonwikkelingen lopen

- [Geul Ossenkamp | Samenwerken aan Riviernatuur](#)
- [Monding Heijense Leijgraaf | Samenwerken aan Riviernatuur](#)

Ga je mee fietsen door MooiMaasvallei 6 november?

Partners

Mooi Maasvallei

Pantein

Syntein

dichterbij

Sint Anna

burgerkracht Limburg

Provincie Noord-Brabant

